رویکردی جدید در نحوه مشاوره دانشجویی (آموزش مهارت‌های یادگیری و ارتباطی توسط استاد مشاور در جلسات گروهی و اثربخشی آن بر میزان یادگیری و رضایت مندی دانشجویان پزشکی)

دکتر ایرج میرزایی دیزگاه[1]

محل اجرای فرآیند: دانشکده پزشکی
نام دانشگاه: دانشگاه علوم پزشکی ارتش
گروه فرآیندی: مشاوره و راهنمایی
تاریخ اجراء (مدت اجرای فرآیند): از ابتدای نیمسال اول ۹۰ - ۸۹

مقدمه و بیان مسئله

اساتید مشاور نقش مهمی در فرآیند آموزشی و هدایت دانشجویان به کسب مهارت‌های مورد انتظار در حیطه‌ها ی سه گانه یادگیری (شناختی، نگرشی و مهارتی) دارند؛ به طوری که تمام دانشجویان پزشکی در طی ۷ سال دوره آموزشی خود در مقاطع مختلف تحت هدایت اساتید مشاور قرار می‌گیرند تا استاد مشاور در جریان کلیه اموری که در امر آموزش دخیل است قرار گیرد تا دانشجویان خود را راهنمایی نماید. مطالعات نشان می‌دهد که اکثر دانشجویان به جز در مواردی مثل انتخاب واحد به اساتید مشاور مراجعه نمی‌کنند و اساتید نیز رغبتی به کسب اطلاعات لازم از دانشجویان تحت نظر خود نشان نمی دهند و به این ترتیب وجود استاد مشاور گاهی مانعی در برابر امور جاری دانشجو در موقع انتخاب واحد، میهمانی و یا انتقالی می‌باشد. لذا به موقع مشکلات دانشجو کشف، بررسی و حل نشده و پس از افت تحصیلی شدید سیستم به فکر راه حل می‌افتد و عملا اساتید مشاور در جریان افت دانشجو و اتخاذ تصمیمات به موقع و مناسب قرار نمی‌گیرد. عدم توفیق در اجرای صحیح مشاوره‌های دانشجویی توسط اساتید مشاور در ارزیابی‌های بیرونی دانشگاه‌ها از جمله از سوی تیم وزارت بهداشت نیز دیده می‌شود. علل مختلفی در عدم توفیق اساتید مشاور در هدایت دانشجویان وجود دارد که بخشی از آن می‌تواند ناشی از عدم آگاهی دانشجویان از وظایف و اهمیت اساتید مشاور و یا نداشتن مهارت و دانش کافی و یا انگیزه های پایین اساتید مشاور باشد و اکثر مراجعات دانشجویان به اساتید مشاور پس از بروز مشکلات می‌باشد. در این فرآیند تصمیم گرفته شد که به جای مشاوره مرسوم که دانشجو سراغ استاد مشاور می‌رود، این بار اساتید مشاور به سراغ آن‌ها برود. لذا میزان اثربخشی این شیوه مشاوره بر میزان یادگیری و رضایت مندی دانشجویان پزشکی بررسی شود.

هدف و اهداف اختصاصی

هدف کلی

بهینه کردن مشاوره دانشجویان پزشکی به منظور افزایش سطح یادگیری و میزان رضایت مندی آن‌ها

اهداف اختصاصی

۱- افزایش سطح آگاهی دانشجویان از وظایف اساتید مشاور
۲- افزایش میزان پذیرش استاد مشاور به عنوان امین و راه‌گشا

۱- دانشیار دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24]

که دانشجویان به راحتی مسائل و مشکلات خود را با وی در میان بگذارند

۳- جلوگیری از افت تحصیلی و ارتقاء وضعیت آموزشی دانشجویان

۴- افزایش رضایت مندی دانشجویان از محیط آموزشی و پذیرش مسئولیت‌های محوله (آموزشی، پژوهشی و فرهنگی)

۵- کسب دانش و مهارت‌های یادگیری و درنتیجه استفاده بهینه از زمان

۶- بررسی مشکلات و مسائل آموزشی دانشجویان و حل به موقع آن‌ها قبل از بروز مشکل

روش اجراء

ارزیابی میزان تحقق وظایف محوله به اساتید مشاور نشان می‌دهد که در اکثر دانشگاه‌ها، اساتید مشاور توفیق چندتنی ندارند. عمده مشکلات مربوط به آگاهی کم دانشجویان از نقش استید مشاور در روند آموزشی آن‌ها و در نتیجه عدم مراجعه آن‌ها به اساتید مشاور می‌باشد. بر این اساس تصمیم گرفته شد که اساتید مشاور پیشقدم شده و خود به سراغ دانشجویان بروند. لذا برای جلب دانشجویان و افزایش مشارکت آن‌ها در برنامه‌های مشاوره‌ای، کتب مرتبط با مهارت‌های یادگیری و مهارت‌های ارتباطی و روان شناسی جوان تهیه شد و مطالعه گردید. همچنین شرح وظایف دوایر مختلف دانشکده و دانشگاه در ارتباط با دانشجویان تهیه گردید. به این ترتیب استاد مشاور بر اساس تجارب قبلی خود و مطالعه و شناخت دانشگاه جهت مشاوره مناسب آماده گردید. حداقل ماهی یک جلسه عمومی با حضور کلیه دانشجویان و استاد مشاور مربوطه از ابتدای سال تحصیلی ۹۰ - ۸۹ تشکیل گردید. زمان و توالی جلسات با هماهنگی طرفین صورت می‌گرفت. ابتدا در حدود ۲۰ دقیقه در مورد مهارت های یادگیری مثل نحوه‌ی مطالعه صحیح و مباحث دیگری که برای عموم دانشجویان لازم بود مثل مقاله خوانی، مهارت‌های ارتباطی و موضوعاتی که دانشجویان درخواست می‌کردند توسط استاد مشاور و یا دانشجویان علاقه مند ارائه می شد. سپس قسمتی از وقت جلسات به بیان مشکلات و در خواست‌های دانشجویان اختصاص داشت و سرانجام استاد مشاور به سوالات و مشکلات پاسخ می‌داد و برخی از آن‌ها به مسؤلان ذیربط ارجاع داده می‌شد و در نهایت زمان و چارچوب موضوع جلسه آتی تعیین می‌شد. همچنین دانشجویان می‌توانستند برای ارائه مشکلات و مسائل شخصی خود و راهنمایی لازم به صورت انفرادی و یا گروهی در فاصله‌ی بین جلسات گروهی مراجعه کنند. استاد مشاور بر اساس مسائل و مشکلات دانشجویان مطالعه و توانمندی خود تعیین می‌نمود و بخشی از تکالیف به دانشجویان علاقه مند سپرده می‌شد. میزان رضایت مندی دانشجویان از محیط آموزشی، رشته تحصیلی و راهنمایی انجام شده و بهبود مهارت‌های ارتباطی به صورت غیرمکتوب (پرسش‌های شفاهی، میزان مشارکت داوطلبانه در جلسات گروهی و انفرادی و بازخوردهای آن‌ها) به صورت پیوسته رصد می‌شد (تجربه شخصی نشان داده که جمع آوری اطلاعات به صورت مکتوب، مشارکت را کاهش می‌دهد). اثربخشی این شیوه بر میزان یادگیری با مقایسه وضعیت تحصیلی آن‌ها (نمرات کسب شده و معدل نیمسال) نسبت به نیمسال‌های قبلی شان و همچنین نسبت به دانشجویان هم کلاسی با استفاده از آزمون‌های آماری Student's t - test صورت گرفت.

نتایج

پیامدهای اجرا و محصول یا بروندادهای فرآیند

میانگین نمرات دانشجویان نسبت به دانشجویان همکلاسی و نسبت به نیمسال تحصیلی قبلی (با توجه به نوع واحدهای اخذ شده) بیشتر بود و استقبال دانشجویان از جلسات گروهی در سطح بالایی قرار داشت. میزان مراجعه دانشجویان به استاد مشاور نسبت به سایر اساتید بیشتر بود. رضایت مندی و شادابی

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24]

دانشجویان افزایش چشمگیری داشت. از همه مهمتر اعتماد دانشجویان به استاد مشاور به حدی رسید که برای کلیه امور اکثر دانشجویان به استاد مشاور مراجعه می کردند و مشاوره لازم را می‌گرفتند که تقریبا تمام مراجعات برای انجام بهینه امور آموزشی، پژوهشی و فرهنگی بود و کسی نبود که بعد از بروز مشکل مراجعه کند. یکی از دانشجویان در پروژه تدوین بسته آموزشی شرکت کرد که به عنوان یکی از فرآیندهای ارسالی دانشگاه به جشنواره شهید مطهری انتخاب گردید که حضور دانشجویان دانشگاه در این نوع جشنواره‌ها کمتر سابقه داشت. برای هیچ یک از دانشجویان مشکل آموزشی جدی به وجود نیامد.

سطح اثرگذاری (دانشگاه، کشوری، بین المللی)

در سطح دانشگاه که می‌تواند با توجه به این که مشکل در سطح کلیه دانشگاه‌های کشور وجود دارد قابل تعمیم در سطح کشور است.

انطباق سیاست‌های بالا دستی (فرآیند تا چه حد کشور را با هدف مرجعیت علمی در منطقه نزدیک می کند)

برای نیل به مرجعیت علمی باید دانشجویان کشور نگرش، دانش و مهارت‌های لازم را به بهترین نحو کسب نمایند که این شیوه می‌تواند انگیزه دانشجویان را در فراگیری مهارت‌های لازم کمک نماید.

نتیجه‌گیری شامل چالش‌ها و مشکلات اجرایی فرآیند

از چالش‌های این فرآیند می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: (۱) عدم آگاهی دانشجویان از وظایف اساتید مشاور، (۲) ایجاد هماهنگی در وقت دانشجویان و استاد مشاور جهت تشکیل جلسات، (۳) میزان پذیرش استاد مشاور به عنوان امین و راه گشا توسط دانشجویان که به راحتی مسائل و مشکلات خود را با وی در میان بگذارند، (۴) مهارت استاد مشاور در برقراری ارتباط با تک تک دانشجویان، (۵) دانش کافی استاد مشاور در زمینه شیوه‌های یادگیری و... در راهنمایی و حل مشکلات تک تک دانشجویان، (۶) نداشتن انگیزه‌ی کافی دانشجویان به علت حضور در محیط نظامی، (۷) انگیزه پایین اساتید در اجرای چنین روش‌های وقت گیر و سنگین به علت امتیاز ناچیز آن در ارتقاء.

معرفی فرآیند در نشریات علمی یا ارائه کار در مجامع علمی

مقاله‌ای تدوین شده و آماده ارسال به مجلات مرتبط می باشد

تائیدهای مربوطه و ارزشیابی فرآیند: گواهی پیوست شده

قابلیت تعمیم و اجراء در سایر مراکز آموزشی

در کلیه مراکز آموزشی قابل تعمیم و اجرا است.

استمرار (استمرار اجرای فرآیند در برنامه‌های جاری آموزشی)

به طور کامل می‌توان در کلیه سطوح و دوره‌های آموزشی استفاده نمود.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-24]